

Värvid Tartumaa regilauludes

Ettekanne lasteaiaõpetajate koolituseseminaril
„Virvipuu, värvipuu, üle metsa mõõdupuu?“
Tartus, 5.12.2014

Tiiu Jaago

Värvid ja regilaul

[---] *kes sa oled must, tuline, sinine, punane, kollane, roheline, valge...* (Pilistvere, 1891)

Värvisõnad – mida lauludest võib leida

Värvikujund – laulumotiivid

www.folklore.ee

Otsing:

- piirkond
- laulik
- koguja
- kogumisaeg
- laulutüüp
- Laululiik
- teemad
- sõnad

The screenshot shows the search interface for the Estonian Runic Songs Database. The page title is "EESTI REGILAUUDE ANDMEBAAS" (ESTONIAN RUNIC SONGS' DATABASE). The search form includes several dropdown menus and input fields:

- Koht** (Location): Maakond (Harjumaa, Järvamaa, Läänemaa, Pärnumaa, Saaremaa) and Kihelkond (Ambla, Anna, Anseküla, Audru, Emmaste).
- Koguja** (Collector): on, Perekonnanime algustäht, Kõik kogujad.
- Kogumisaeg** (Collection period): alampiir, ülempiir.
- Laulu värssides** (Song in verses): värssides, vali lisatingimus.
- esinevad sõnad** (Occurring words): text input field.
- Liik** (Type): Ülemliik (kõik ülempiirid), Alamliik (kõik alamliigid).
- Tüüp** (Type): kõik tüübid.
- Funktsioon** (Function): kõik funktsioonid.
- Tulemused** (Results): Näita 20 tulemust, Näita algset versiooni.

Navigation links on the right side:

- » Regilauluportaal
- » Eesti Rahvaluule Arhiiv
- » Eesti Kirjandusmuuseum
- » Folklooriserver
- » Soome runolaulude andmebaas
- » andmebaasist
- » tulemuste näitamine
- » otsinguabi
- » toetajad

Logos for ERA (Eesti Kirjandusmuuseum) and the Estonian Literary Museum are visible at the bottom right.

Otsisõna

- „punane“ – 1598 lauluteksti: **Tartumaa – 127** (Virumaa – 342)
– „verev“ – 26 laulutekstis: Tartumaa – 6 (Virumaa – 0)
- „sinine“ – 767 lauluteksti: **Tartumaa – 71** (Virumaa – 171)
- „hall“ – 341 lauluteksti: **Tartumaa – 27** (Virumaa – 42)
- „roosa“ – 176 lauluteksti: **Tartumaa – 26 (24/2)** (Virumaa – 18)
- „lilla“ – 174 (?) lauluteksti: **Tartumaa – 7 (1)** (Virumaa – 12 (6))
- „roheline“ – 56 lauluteksti: **Tartumaa – 4** (Virumaa – 7)
- „kollane“ – 20 lauluteksti: **Tartumaa – 2** (Virumaa – 2)
- „pruun“ – 1 tekst: **Tartumaa – 0** (Virumaa – 0)

Tartumaa laulutekste – 10366 (Virumaa laulutekste – 13 015)

Andmebaasis kokku – 78408 (neist umb 5500 siirdevormilist ja lõppriimilist)

Mis jääb statistika „taha“

- Värvinimetusi kasutatakse regilaulus suhteliselt harva (nt ER1A I:1 – 22,6% tekstides)
- Värvinimetuste kasutamine on seotud kindlate teemadega (nt loomismüüt, kosjad, pulmad, mõistatuslaulud)

Tegelaste kirjeldused

veli – verev

*Verev oli mari visnapuul,
verevamb oli minu velle (Sangaste, 1911)*

[neiu] – valge

[kena] / punane

[terve, tugev]

Noormees valib **valge** (väleda, kärke, priske) ja
punase neiu (Rõngu, 1895)

Etteheide noormehele:

petid perest peene neiu

*vallast **valgepea** tüdruku*

küla keskelt kena neiu. (Torma, 1896)

Riiete kirjeldused

Näiukene, nuorukene / **linapõlle** linnukene (Kodavere, 1887)

Ma toon Riias **roosa** kleidi / Piedarist pika põlle (Sangaste 1898)

Pihkvast pika paela / Rootsist **rohelise** rõiva (Sangaste 1890)

Loodusmotiivid

*Kadrid tulnud kaugelt maalta,
hõbedasta õrta mööda, / kullasta kõrendit mööda,
ümbert ilma ümaret, / kõrvasta kuud kumeret, /
alta **halli** ilma tulnud, / pealta päikese **punase** (Palamuse 1909)*

Kosjade metafoor:

*Tõi tema pilved tullessa, / tõise pilve minnessa.
Pilvel oli puhas purje, / purjel oli hani **punane**, / hanel oli saba **sinine**
(Äksi 1895)*

Loomislugu: ***Sinisiiva** pääsukene, / **sinisiiva**, margu kaela (Äksi 1894)*

Kokkuvõte

- Laulumotiivid – terviklikud kujutluspildid – on seotud värvikombinatsiooniga
- Värvid riiete kujutamisel seostuvad rahvariietega:
 - vanemates kujundites peituvad sümbolid (*ilusad sinised lõngad, ilusad punased lõngad*)
 - viited riideeseme kandjale (metonüümia) (*punapärga, punapõlle, valged käiksed*)
 - uuema kujundikeele puhul esineb viiteid poeriinetele (*lillad linnid*)
- Palju kasutatakse värvinimetusi hobuste ja härgade nimetustena (*must, hall, kõrb, paat* jne)
- Püsiv värvisümbolika seostub loomislooga (värviline ilmalind, värvilised põõsad pesaasemena), piiriolukorra kujutamisega